

Významné osobnosti naší univerzity

Václav Černý

(1905-1987)

Dne 2. 7. 2007 si připomínáme 20. výročí úmrtí profesora Václava Černého, českého romanisty a komparatisty, jehož dílo ovlivnilo několik generací českých badatelů a svým významem zasáhlo do vývoje literární vědy v evropském kontextu.

Václav Černý se narodil 26. 3. 1905 v obci Jizbice u Náchoda v rodině venkovského učitele. Gymnázium začal navštěvovat v Náchodě, v letech 1921-1924 pokračoval ve studiu na Lycée Carnot v Dijonu. Francouzská zkušenost V. Černého přivedla mimo jiné k zájmu o filozofii a její vztah k literární tvorbě, v průběhu své badatelské práce se opětovně vracel k filozofickým aspektům literatury i literární kritiky a zdůrazňoval jejich význam pro interpretaci jednotlivých děl. V letech 1924-29 V. Černý studoval češtinu a francouzštinu na FF UK, stal se žákem F. X. Šaldy a v roce 1928 získal doktorát za předloženou práci *Bergson a současná francouzská poezie*. Po několika letech působení jako středoškolský učitel se V. Černý věnoval práci tajemníka v Institut des études slaves v Ženevě (1930-34). Současně se na ženevské univerzitě roku 1931 habilitoval prací o Bergsonovi a přednášel zde srovnávací literaturu až do svého návratu do Prahy v roce 1934. Habilitaci na FF UK získal v roce 1936 na základě spisu *Essai sur le titanisme dans la poésie romantique occidentale entre 1815 et 1850*.

S Filozofickou fakultou v Brně se Václav Černý poprvé dostal do kontaktu během svého působení na gymnáziu Křenová v letech 1929-30. Ve svých *Pamětech* vzpomíná na její tehdejší vyučující, dodává však, že jej obohatilo především seznámení s osobnostmi brněnského kulturního života. V letech 1938-39 se do Brna vrací jako mimořádný profesor zdejší katedry romanistiky, brněnské studenty považuje za „opravdovější“ a jejich národní cítění za „jadrnější, svéráznější a hlubší“ než u studentů v Praze. Mezi jeho brněnskými žáky byl i Antonín Zatloukal, pozdější významný český romanista působící v Olomouci.

Po druhé světové válce byl V. Černý jmenován profesorem obecné a srovnávací literatury na FF UK, kde přednášel do roku 1951, kdy byl donucen univerzitu opustit. V následujících letech pracoval v Kabinetu pro moderní filologii ČSAV v Praze (1954-60) a v archivu ČSAV (1960-68). Krátce se na FF UK vrátil v roce 1968, po roce 1970 bylo jeho působení na univerzitní půdě opět nežádoucí. Po podepsání Charty 77 se publikační možnosti pro Václava Černého ještě více omezily, pracoval však na svých *Pamětech* a připravoval publikaci některých studií, které vyšly až po roce 1989.

Je obtížné stručně vymezit rozsáhlou tvorbu Václava Černého. Nejdříve je třeba zmínit jeho komparatistické a barokologické dílo, jež mělo ohlas i v zahraničí. Již od třicátých let se V. Černý věnoval problematice literárního baroka a jako jeden z prvních badatelů se snažil aplikovat barokní kritéria i na francouzskou literaturu. Barokní problematikou se systematicky zabývá ve studii *Esej o básnickém baroku*, kterou vydal v roce 1937. Významné jsou dále jeho francouzsky psané barokologické studie, které vyšly na počátku 50. let v zahraničních časopisech. Nejrozsáhlejší práce věnovaná evropskému baroku, *Essai sur le baroque littéraire de France et d'Europe*, však zů-

stala pouze v rukopise z přelomu 50. a 60. let, jenž je dnes uložen v Památníku národního písemnictví v Praze. Rozsáhlá práce se zabývá formováním barokní estetiky a hledáním identity evropského baroka. Části textu V. Černý v 80. letech přepracoval a připravil k vydání, tyto studie nyní tvoří součást práce *Až do předšíně nebes. Čtrnáct studií o baroku našem i cizím*, která vyšla roku 1996.

Václav Černý se dále zabýval českou středověkou literaturou (*Staročeská milostná lyrika*, 1948), obdobím romantismu a současnou literaturou českou i francouzskou. Důležitým příspěvkem ke studiu moderní literatury a filozofie byl Černého *První sešit o existencialismu* (1948), v němž představil českému prostředí francouzský existencialismus, především pak tvorbu J.-P. Sartra. *Druhý sešit o existencialismu*, který vyšel až v roce 1992, přináší pohled na českou poezii 40. let prisma-tem existencialistického výkladu. Kromě badatelské činnosti je nutné připomenout i překladatelské aktivity Václava Černého. Zmíjme například jeho překlad *Dona Quijota* z roku 1931 či edici překladů *Kěž hoří popel můj. Z poezie evropského baroka* z roku 1967. Pro české prostředí byl rovněž významný překlad Bergsonova *Dvojího pramene mravnosti a náboženství* (1936), práce J. Ortegy y Gasseta *Vzpoura davů* (1933) a Montaignových *Esejů* (1966). V neposlední řadě je nutné zmínit Černého editorskou a literárněhistorickou práci. V roce 1960 Václav Černý během přípravy inventáře zámeckých knihoven objevil na zámku v Mladé Vožici dva anonymní rukopisy ze 17. století. Na základě detailní stylistické analýzy prokázal, že jejich autorem je Pedro Calderón de la Barca. Objevení dosud neznámých divadelní her *El gran duque de Gandia* a *No hay que creer ni en la verdad* zajistilo českému vědci mezinárodní věhlas. Nucený odchod z univerzitního prostředí tak Václava Černého paradoxně přivedl k jeho nejvýznamnějšímu úspěchu v oblasti literární historie. Tato událost je svědectvím o nezdolnosti badatelského úsilí V. Černého a dokumentuje jeho celoživotní „závod s nekrutějším režimem současných dějin, a také nejnekulturnějším a ke kultuře nejlhostejnějším“, který popisuje ve svých polemicky laděných *Pamětech*.

D. PICHOVÁ

Výročí profesora Josefa Hrabáka

Dne 6. července jsme si připomněli dvacáté výročí úmrtí profesora Josefa Hrabáka, významného brněnského literárního vědce. Josef Hrabák se narodil 3. 12. 1912 v Brně. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudoval obor čeština a francouzština na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, kde byli jeho učiteli B. Havránek, R. Jakobson, A. Novák, F. Wollman a P. M. Haškovec. V r. 1937 získal doktorát za práci *Staropolský verš ve srovnání se staročeským*. Od r. 1935, kdy začal také odborně publikovat, učil na středních školách v Brně, jen v letech 1936-37 působil v Lipníku n. Bečvou. V roce 1937 byl přijat za člena Pražského lingvistického kroužku, od r. 1945 pak přednášel na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, kde se r. 1946 habilitoval prací *Smilova škola* a byl pověřen vybudováním filologického semináře na nově zřízené Pedagogické fakultě. Od r. 1948 zde byl profesorem, v letech 1953-78 působil jako profesor české literatury na Filozofické fakultě (v letech 1954-60 též jako děkan a v l. 1953-70 jako vedoucí katedry české a slovenské literatury a literární vědy); v l. 1973-74 vedl staročeský seminář na Univerzitě Karlově. V 50. letech 20. stol. současně vybu- doval a vedl oddělení starší české literatury v Ústavu pro českou literaturu ČSAV v Praze, od 1961 podnítil zřízení jeho brněnského pracoviště (jež externě vedl) i literárního oddělení Moravského muzea. Roku 1956 dosáhl hodnosti doktora filologických věd prací *Studie ze starší české literatury*, r. 1965 byl zvolen členem korespondentem ČSAV. V práci vědecké a vědeckoorganizační, která vždy široce zasahovala do obecného kulturního dění, neustal ani po odchodu do důchodu (r. 1978). Během své vědecké kariéry podnikl studijní a přednáškově cesty do SSSR, Polska, Jugoslávie, NDR, NSR, Anglie, Francie, Bulharska.

Základním rysem Hrabákovy literárněvědné metody se stal univerzální přístup k řešení literárněvědných otázek, spojující do jediného systému práce s nejrůznější tematikou, ať už se jedná o práce z teorie literatury i literární historie staršího a novějšího období nebo o re-